

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Світлана Баранова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології СумДУ.

Наукові інтереси: когнітивна та дискурсивна лінгвістика, граматична семантика, переклад.

Віталій Суворов – студент-магістр факультету іноземної філології та соціальних комунікацій СумДУ.

Наукові інтереси: спортивний дискурс, переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Svitlana Baranova – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Germanic Philology of Sumy State University.

Scientific interests: cognitive and discursive linguistics, grammatical semantics, translation.

Vitalii Suvorov – postgraduate student at the faculty of foreign philology and social communication of Sumy State University.

Scientific interests: sports discourse, translation.

УДК 811.112.2'004:378'338.48

DOI: 10.36550/2522-4077-2022-1-202-105-110

**СПЕЦИФІКА МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ
ТЕКСТІВ ТУРИСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ТУРИСТИЧНОГО БУКЛЕТУ
«AIDASOL WELTREISE 2022»)**

Микола ВЕРЕЗУБЕНКО (Кропивницький, Україна)

ORCID:0000-0002-3533-8525

e-mail: verezubenko@ukr.net

Тетяна ОЛЕКСІЄНКО (Кропивницький, Україна)

ORCID:0000-0002-3533-8525

e-mail: tetianaoleksienko389@gmail.com

ВЕРЕЗУБЕНКО Микола, ОЛЕКСІЄНКО Тетяна. СПЕЦИФІКА МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ ТУРИСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ТУРИСТИЧНОГО БУКЛЕТУ «AIDASOL WELTREISE 2022»).

У запропонованій статті досліджено особливості машинного перекладу туристичних текстів, виявлено труднощі перекладацького процесу й обґрунтовано оптимальні рішення локалізації тексту, які зумовлені специфікою цього виду дискурсу та сформульовано принципи їхнього перекладу. Для проведення аналізу перекладацьких труднощів було обрано рекламну інформацію туристичної компанії AIDA, яка організовує і проводить здебільшого круїзні подорожі.

Ключові слова: туристичний текст, машинний переклад, постредагування машинного перекладу, типологія перекладацьких помилок.

VEREZUBENKO Mykola, OLEKSIENKO Tetiana. SPECIFICS OF MACHINE TRANSLATION OF TOURIST TEXTS IN THE GERMAN LANGUAGE (BASED ON THE TOURIST BOOKLET "AIDASOL WELTREISE 2022").

The authors of this article investigate features of machine translation of tourist texts, reveal difficulties of translation process, depict the optimum decisions of localization of the text which are caused by specificity of this kind of discourse and formulate the principles of their translation. To analyze the translation difficulties, it was decided to choose the advertising information of the travel company AIDA, which organizes and conducts mostly cruises. The tourist discourse includes many types of texts, different in their subjects, pragmatics and structure. Especially popular among them are guides, travel brochures, brochures and flyers. Vocabulary used in tourist texts often belongs to such a group of non-equivalent vocabulary that can

cause translation difficulties, namely proper names of cities and historical places. In order to achieve adequacy and greater accuracy in the translation of proper names, the process of borrowing their transcription is taking place, in other words their sounding is transmitted. Another group of non-equivalent vocabulary includes words and terms that name the concepts and objects typical for the culture and lifestyle of a certain people. They convey a special historical and national flavor and rarely have exact correspondences in other languages, which causes certain difficulties in their reproduction. The following variants of discrepancies and inconsistencies of the original text and the translation in terms of incorrect cultural adaptation are distinguished: inconsistency at the formal level – conventional features of the text; discrepancies at the level of ethnocultural realities.

Key words: tourist text, machine translation, post-editing of machine translation, typology of translation errors.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток у галузі міжнародного туризму спричинив великий попит на туристичну літературу та її переклад. Переважна більшість клієнтів отримують найважливішу інформацію та формують своє перше враження про країну чи регіон за допомогою текстів, викладених у туристичних путівниках, каталогах, буклетах, журналах або на сайтах туристичних агентств. Крім цього, сфера міжнародного туризму існує завдяки різноманітним контрактам, що укладаються між туристичними агентствами та закордонними компаніями з надання туристичних послуг, саме тому наразі існує великий попит на якісні переклади у сфері туризму. Проте в умовах глобалізації кількість продуктованих текстів невпинно зростає, через що людина-перекладач не може самотужки впоратися з великими обсягами інформації і досить часто вдається до застосування машинного перекладу у поєднанні із постредагуванням задля отримання якісного перекладу, придатного для публікації.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням типології помилок машинного перекладу, зокрема на матеріалі текстів туристичного стилю, займалися: Бланка Ройг Аллюе (Blanca Roig Allué) (Allue, 2017), Мігель Ангель Кандель-Мора (Miguel Ángel Candel-Mora) (Candel-Mora, 2015).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний інтерес та попередні дослідження з використанням комп'ютерних програм, існує все ще значна кількість проблемних моментів, які виникають під час машинного перекладу. Машини невпинно входять в життя людини і частково заміщують її діяльність, але поки ще повністю не можуть замінити. Так і переклад потребує втручання людини у перекладений машиною текст, адже розробникам все ще не вдалося розробити таку програму, яка б не лише перекладала, а й відчувала мову з усіма її особливостями.

Формулювання цілей статті. Мета статті — окреслити основні недоліки машинного перекладу у мовній парі німецька — українська на матеріалі туристичних текстів.

Визначена мета передбачає реалізацію таких завдань: проаналізувати основні помилки машинного перекладу на матеріалі текстів туристичного стилю у мовній парі німецька – українська, визначити типові помилки машинного перекладу у мовній парі німецька – українська на матеріалі текстів туристичного стилю.

Виклад основного матеріалу. До туристичного дискурсу можна віднести безліч типів текстів, різних за своєю тематикою, прагматикою і структурою. Серед них особливо популярними є путівники, туристичні брошури, рекламні проспекти і флаєри. Лексика, що використовується в туристичних текстах, часто належить до такої групи безеквівалентної лексики, що може викликати труднощі під час перекладу, а саме: власні назви міст й історичних місцевостей. Для досягнення адекватності та більшої точності при перекладі власних назв відбувається

запозичення шляхом транскрипції, тобто передається їхнє звучання. Ще одна група безеквівалентної лексики охоплює слова та терміни, які називають поняття та предмети, притаманні культурі, побуту, життю певного народу. Вони несуть у собі особливий історичний та національний колорит і рідко мають точні відповідності в інших мовах, що й призводить до певних складнощів при їхньому відтворенні (Сакаєва, 2014: 160). Виокремлюють такі варіанти розбіжностей та невідповідностей тексту оригіналу та перекладу з точки зору неправильної культурної адаптації: невідповідність на формальному рівні – конвенційні особливості тексту; розбіжності на рівні етнокультурних реалій; невідповідності на семантичному рівні – некоректний переклад культурно-специфічних конотацій слова, що призводить до спотворення змісту тексту оригіналу (Stolze, 1993: 264).

Для аналізу ми обрали уривок з німецькомовного тексту про круїзну подорож. Так, можна окремо зазначити переклад назв релігійних свят, здійснений за допомогою прийому калькування: *Christi Himmelfahrt* – Свято Вознесіння Господнього, *Fronleichnam* – Свято Тіла і Крові Христових, *Tag der Deutschen Einheit* – День Німецької єдності, *Reformationstag* – День Реформації, *Allerheiligen* – День усіх святих; переклад назв німецьких і австрійських федеральних земель: *Baden-Württemberg* – Баден-Вюртемберг, *Rheinland-Pfalz* – Рейнланд-Пфальц, *Schleswig-Holstein* – Шлезвіг-Гольштейн, *Burgenland* – Бургенланд, *Salzburg* – Зальцбург, *Tirol* – Тіроль, *Vorarlberg* – Форарльберг. Для їх перекладу з німецької мови українською використано транслітерацію або транскрипцію. Цей перекладацький прийом є дуже ефективним у випадках, коли слово у мові оригіналу позначає предмет або явище, відсутнє у мові перекладу.

Крім цього, в перекладі матеріалу дослідження можна спостерігати використання таких перекладацьких прийомів: речення «*Kommen Sie auf die Sonnenseite des Lebens*» подано в перекладі як «Пізнайте сонячну сторону життя», замість буквального перекладу підібрано більш придатний варіант для цього контексту («*kommen*» - «пізнайте»), також відбулася заміна німецького іменника «*Sonnenseite*» на українські прикметник з іменником «сонячна сторона». Словосполучення «*Gegenden der Erde*» перекладено замість словосполучення «регіони Землі» як «куточки нашої планети» шляхом застосування трансформацій смислового розвитку й додавання. Для перекладу речення «*AIDA Sol bringt Sie bis Februar 2023 zu den aufregenden Küsten Südamerikas, auf exotische Inseln im Pazifik und zu vielen weiteren Traumorten*» використано прийоми заміни («*Traumorten*» – «мрійливі місця» (іменник – прикметник+іменник)), смислового розвитку («*AIDA Sol bringt*» – «ми запрошуємо»), перестановки («до місяця-лютого 2023 року») й додавання («у мандрівку», «на круїзному лайнері») – «Ми запрошуємо вас у мандрівку по захопливих узбережжях Південної Америки, екзотичних островах Тихого океану та багатьох інших мрійливих місць на круїзному лайнері AIDA Sol до місяця-лютого 2023 року». При перекладі речення «*Begleiten Sie uns in die wundervolle Welt und verbringen Sie dabei entspannte Tage an Bord!*» використано додавання («подорожі світом»), заміну («*entspannte*» – «з комфортом») й опущення («*verbringen*») – «Приєднуйтеся до дивовижної подорожі світом з комфортом на борту лайнера!». В перекладі речення «*Ihr ganz großes Glück*» використано прийом цілісного перетворення – «На вас чекає». Для відтворення речення «*Grundsätzlich beinhaltet das An- und Abreisepaket*» використано заміну частин мови (прислівник «*grundsätzlich*» замінений на прикметник «базовий») – «Базовий пакет прибуття та відправлення включає». У процесі перекладу речення «*AIDA PREMIUM Gäste werden dabei bevorzugt berücksichtigt*» конструкцію пасивного стану замінили на активну –

«Гості AIDA PREMIUM матимуть можливість скористатися особливими привілеями».

Так, можна окремо зазначити переклад географічних назв: *Hamburg* – Гамбург, *Cherbourg* – Шербур, *Madeira* – Мадейра, *Santiago* – Сантьяго. Для їх перекладу з німецької мови українською було використано транслітерацію або транскрипцію. Цей перекладацький прийом є дуже ефективним у випадках, коли слово у мові оригіналу позначає предмет або явище, відсутнє у мові перекладу.

Крім цього, в перекладі матеріалу дослідження можна спостерігати використання дослівного перекладу наприклад: *Innenkabine IB (4)* – Внутрішня каюта IB (4), *Meerblickkabine mit eingeschränkter Sicht CA (2)* – Каюта з видом на море з обмеженим оглядом CA (2), *Balkonkabine BB (4)* – Каюта з балконом BB (4).

Також варто зазначити, що окрім лінгвістичних проблем при перекладі тексту виникали складнощі при оформленні та форматуванні вже перекладеного тексту, оскільки тексти туристичного спрямування дуже часто містять різного роду малюнки, таблиці та інші позначення окрім основного тексту, та також мають бути перекладені.

Ціни AIDA PREMIUM

з / до Порт на особу, якщо в каюті проживають 2 дорослих (числа в дужках позначають максимальну кількість людей на категорію каюти)

Категорія каюти / Маршрут від Сан-Антоніо до Маврикію 1

Внутрішня каюта IB (4)	8.995 €
Внутрішня каюта IA (4)	9.445 €
Каюта з видом на море з обмеженим оглядом CA (2)	10.435 €
Каюта з видом на море MB (4)	11.515 €
Каюта з видом на море MA (4)	12.055 €
Каюта з балконом BB (4)	19.070 €
Каюта з балконом BA (3)	20.150 €

Додаткова плата за одномісне розміщення розраховується до ціни за 2 ліжка (обмежений контингент): 70 %

Ціна за 3 / 4 / 5. Ліжка в каюті

Дитина (від 2 до 15 років на момент початку подорожі)	0 €
---	-----

-ВІТОВІ ПОДРОЖІ

Окремо варто зупинитися на огріхах машинного перекладу, оскільки такий переклад потребує редагування.

Помилки категорії «Адекватність»

За результатами дослідження у мовній парі німецька – українська найбільшу кількість помилок МП складають помилки категорії «Адекватність». Нами було зареєстровано 68 лінгвістичних помилок, що склало 41% від загальної їх кількості у тексті МП. На нижчих щаблях розподілу серед помилок категорії «Адекватність» найбільшу частку налічували помилки підкатегорії «Неправильне значення», кількістю 62 (91%) а також «Опущення/Додавання», середня кількість таких помилок склала 6, тобто 9% від загальної кількості усіх помилок цієї категорії.

Підкатегорія «Неправильне значення»

Так, наприклад, у реченні «FAHRE IN DIE WELT HINAUS. SIE IST FANTASTISCHER ALS JEDER TRAUM.» система машинного перекладу здійснила помилковий переклад слова «*hinausfahren*» – «вихіди», в результаті чого маємо неіснуюче слово у мові перекладу та втрату смислових зв'язків у цій частині речення. Натомість під час постредагування ми вдалися до такої перекладацької трансформації як смисловий розвиток і переклали цю частину речення наступним чином.

ВИХІДИ У СВІТ. ЦЕ ФАНТАСТИЧНІШЕ, НІЖ БУДЬ-ЯКА МРІЯ. (МП)	НАМАГАЙТЕСЯ ПОБАЧИТИ СВІТ. ЦЕ ФАНТАСТИЧНІШЕ, НІЖ БУДЬ-ЯКА МРІЯ. (ПП)
---	---

Ще одним прикладом помилки в підкатегорії «Неправильне значення» є переклад заголовку «AN- UND ABREISE MIT DER BAHN», який система МП переклала наступним чином: «ПРИБЛЕННЯ ТА ВІДПРАВЛЕННЯ ПОЕЗДОМ». У результаті маємо слово, яке взагалі не існує в українській мові — «приблення», а також стилістичну помилку, зокрема використання росіянізму «поезд», що є помилкою категорії «Стиль». Розуміючи суть і контекст ми вдалися до еквівалентного перекладу слова «Anreise» — «прибуття», а також замінили росіянізм українським відповідником «потяг».

ПРИБЛЕННЯ ТА ВІДПРАВЛЕННЯ ПОЕЗДОМ. (МП)	ПРИБУТТЯ І ВІД'ЇЗД ПОТЯГОМ (ПП)
--	--

Підкатегорія «Опущення/Додавання»

Так, наприклад, у реченні «Die Inseln in den Weiten des Südpazifiks sind ein wahr gewordener Traum: Um die Osterinseln, Französisch-Polynesien, die Cookinseln, Fidschi, Vanuatu und Neukaledonien hat das türkisglitzernde Wasser warme Badewannentemperatur.» система машинного перекладу вдається до опущення одного із компонентів складного іменника «Badewannentemperatur», так що в перекладі смисл тексту оригіналу повністю спотворюється: «блискуча бірюзова вода має теплу ванну». Саме тому під час постредагування МП ми відновили опущений компонент і оформили це речення наступним чином.

<i>Острови на величезному просторі південної частини Тихого океану – це мрія: навколо острова Пасхи, Французької Полінезії, островів Кука, Фіджі, Вануату та Нової Каледонії блискуча бірюзова вода має теплу ванну.</i> (МП)	<i>Острови на безкраїх просторах південної частини Тихого океану — це справжня мрія: температура блискучих бірюзових вод навколо острова Пасхи, Французької Полінезії, островів Кука, Фіджі, Вануату та Нової Каледонії не поступається тепленькій ванні.</i> (ПП)
---	--

Ось ще один приклад. Під час перекладу речення «Begleiten Sie uns in die wundervolle Welt und verbringen Sie dabei entspannte Tage an Bord!» система МП вдається до опущення прикметника «entspannte», так що переклад туристичного тексту виглядає надто формальним без емоційно-експресивної лексики, наявність якої, як відомо, є однією з основних характеристик тексту цієї тематики: «Супроводьте нас у чудовий світ і проведіть дні на борту!». Крім цього, деякі частини речення, як от «супроводьте нас», перекладено дослівно, що є прикладом помилки категорії «Стиль». Під час постредагування МП ми відновили опущений прикметник і здійснили його переклад шляхом перестановки додатку «сповнений приємних вражень час» в кінець речення замість обставини місця «на борту».

<i>Супроводьте нас у чудовий світ і проведіть дні на борту!</i> (МП)	<i>Пориньте разом з нами у чарівний світ і проведіть на борту сповнений приємних вражень час!</i> (ПП)
--	--

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших пошуків у цьому напрямку. У результаті здійсненого аналізу можна зробити висновок, що при перекладі текстів туристичного спрямування слід насамперед орієнтуватися на потенційного адресата, враховуючи його менталітет, національну приналежність, лінгвокультурні особливості, прагнути до мінімізації втрат важливої інформації та вибору стилістично вивірених і коректних еквівалентів у мові перекладу. Таким чином, туристичні тексти належать до специфічного виду дискурсу, де

культивуються і відображаються уявлення, характерні для певного народу, та образи, що стосуються національного характеру різних народів. Тому для адекватного відтворення змістового складника тексту перекладач повинен володіти достатнім обсягом фонових лінгвокультурних знань та бути обізнаним в специфіці мов, які беруть участь у перекладацькому процесі, аби обрати найоптимальніші перекладацькі прийоми.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Сакаева Л.Р., Базарова Л.В. Понятия «туризм» и «туристический дискурс» в современной научной парадигме / Л.Р.Сакаева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2014. – № 6-1 (36). – С. 159–161.
2. AIDA WELTREISE 2022. AIDA : веб-сайт. URL: https://www.aida.de/v10/fileadmin/user_upload_v8/Reisen_mit_AIDA/AIDAsol_Weltreise_2022_NEU.pdf (дата звернення: 10.12.2021).
3. Allué B. R. The Reliability And Limitations Of Google Translate: A Bilingual, Bidirectional And Genre-Based Evaluation. *Entreculturas*. 2017. № 9. P. 67-80.
4. Candel-Mora M. A. Evaluation of English to Spanish MT Output of Tourism 2.0 Consumer-Generated Reviews with Post-Editing Purposes. *Proceedings of the 37th Conference Translating and the Computer*. 2015. P. 37-47. URL: <https://aclanthology.org/2015.tc-1.7.pdf> (дата звернення: 10.12.2021).
5. Stolze, R. Mitteilen und Erklären. Kompensatorische Übersetzungsstrategien bei Verständnisbarrieren / R. Stolze // Traducere Navem. Festschrift für Katharina Reiß zum 70. Geburtstag / J. Holz-Mänttari, Ch. Nord (Hrsg.). – Tampere (Tampereen Yliopisto), 1993. – S. 261–274.

REFERENCES

1. Sakaeva L.R. (2014). Poniatyia «turizm» y «turysticheskyi dyskurs» v sovremennoi nauchnoi paradyhme // Fylohohyeheskye nauky. Voprosy teoryy y praktyky [The concepts of "tourism" and "touristic discourse" in the modern scientific paradigm // Philological sciences. Question of theory and practice]. Tambov: Hramota, pp. 159-161.
2. AIDA WELTREISE 2022. AIDA : веб-сайт. URL: https://www.aida.de/v10/fileadmin/user_upload_v8/Reisen_mit_AIDA/AIDAsol_Weltreise_2022_NEU.pdf (дата звернення: 10.12.2021).
3. Allué B. R. The Reliability And Limitations Of Google Translate: A Bilingual, Bidirectional And Genre-Based Evaluation. *Entreculturas*. 2017. № 9. P. 67-80.
4. Candel-Mora M. A. Evaluation of English to Spanish MT Output of Tourism 2.0 Consumer-Generated Reviews with Post-Editing Purposes. *Proceedings of the 37th Conference Translating and the Computer*. 2015. P. 37-47. URL: <https://aclanthology.org/2015.tc-1.7.pdf> (дата звернення: 10.12.2021).
5. Stolze, R. Mitteilen und Erklären. Kompensatorische Übersetzungsstrategien bei Verständnisbarrieren / R. Stolze // Traducere Navem. Festschrift für Katharina Reiß zum 70. Geburtstag / J. Holz-Mänttari, Ch. Nord (Hrsg.). – Tampere (Tampereen Yliopisto), 1993. – S. 261–274.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Микола Везубенко – доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми перекладу, машинний переклад.

Тетяна Олексієнко – студентка II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій.

Наукові інтереси: проблеми перекладу, машинний переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Mykola Verezubenko – Associate Professor of the Department of Translation, Applied and General Linguistics in Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Research interests: translation problems, machine translation.

Tetiana Oleksienko – second-year student of the second (master's) level of higher education at the Faculty of Ukrainian Philology, Foreign Languages and Social Communications.

Research interests: translation problems, machine translation.